

Arkivsaksnummer: 2024/4421-30

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 20.11.2024

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	39/2024	29.11.2024

Sak - Hemmeldalen NR - besøksstrategi - oversending faglig godkjenning - sluttbehandling

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, pkt. 6.5 blir forslaget til besøksstrategi for Hemmeldalen naturreservat, som vedlagt saken, sendt til Miljødirektoratet for endelig godkjenning.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 29.11.2024

Behandling

Innstillingen fra nasjonalparkforvalteren ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, pkt. 6.5 blir forslaget til besøksstrategi for Hemmeldalen naturreservat, som vedlagt saken, sendt til Miljødirektoratet for endelig godkjenning.

Dokumenter i saken

Vedlegg:

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturreservat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Mydingi, Veslehjerkinnjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkinn

- 1 Saksprotokoll Sak - Hemmeldalen NR - besøksstrategi - oversending faglig godkjenning - høring
- 2 Forslag besøksstrategi Hemmeldalen NR 06.11.24

Saksopplysninger

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gjorde i møte 31.05.24, styresak 17/2024 slikt vedtak: «Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, pkt. 6.5 blir forslaget til besøksstrategi for Hemmeldalen naturreservat, som vedlagt saken, sendt til Miljødirektoratet for en faglig gjennomgang.

I fall Miljødirektoratet ikke har vesentlige merknader til forslaget kan sekretariatet sende forslaget på høring til berørte parter, samt kunngjøre høringen på nasjonalparkstyrets hjemmeside. Det settes en minste frist for å uttale seg til 6 uker.»

Miljødirektoratet har gitt sin faglige godkjenning av høringsutkastet i brev datert 12.06.24: «Besøksstrategidokumentet er godt strukturert og beskriver på en god måte hvordan nasjonalparkstyret ønsker å gjennomføre besøksforvaltning i Hemmeldalen naturreservat. Dokumentet viser til konkrete mål, strategier og tiltak som henger godt sammen med funnene i kunnskapsgrunnlaget. Vi vurderer at den foreslåtte besøksstrategien vil bidra til å oppnå målet med besøksforvaltningen og bevaring av villreinen i Rondane sør.

Viser til bildene av en del informasjonspunkt, samt tiltaksplanen, og ber nasjonalparkstyret i den videre prosjekteringen av nøyaktig plassering av nye informasjonstavler vurdere å flytte noen av informasjonspunktene nærmere infrastruktur.

Dokumentet er faglig godkjent av Miljødirektoratet og kan sendes på høring. Minste varighet på høringstid er 6 uker.»

Sekretariatet har sendt planen på høring i brev datert 19.06.24:

«Forslag til «Besøksstrategi for Hemmeldalen naturreservat» blir her sendt på høring. Fristen for å uttale seg settes til 1. oktober 2024. Høringsuttalelser sendes på e-post til sfinpost@statsforvalteren.no, og merkes med «Arkivsak 24/4421».

I forbindelse med høringen ble det arrangert et **åpent møte** 12.08.24, på Evenstad. Det var tre frammøte. **Oppsummering fra møtet:**

«Oppsummert, ble det gitt følgende innspill til saken:

- *Ordet «besøksstrategi» gir lett assosiasjoner til kommersialisering av området. Viktig å presisere at dette ikke er målet med dokumentet.*
- *Ikke ønskelig med økt standard på stier og annen tilrettelegging.*
- *Ikke ønskelig å trekke mer folk/økt ferdsel til naturreservatet, men videreføre dagens bruk, som er lokalt basert.*
- *Besøksstrategien bør si noe om standard og graden av tilrettelegging, f.eks. på stier.*
- *Hemmeldalen naturreservat bærer preg av å være et urørt naturområde. Viktig å ikke skape forventninger om at området er godt tilrettelagt for ferdsel.*
- *Bl.a. med bakgrunn lokalkunnskap og stislitasje ser det ut til at ferdselen har et større omfang i Ringsaker sin del av naturreservatet, enn i Stor-Elvdal og Åmot.*
- *Kan være aktuelt med spesielle tiltak på myr eller andre områder med stor slitasje.*
- *«Heatmaps» fra treningsappen Strava indikerer at ferdsel, både sommer og vinter, følger merka stier og oppkjørte skiløyper. Sykling ser ikke ut til å et vesentlig omfang.*
- *Ferdighetsnivå mellom personer varierer – informere om erfaring er en fordel for å kunne utøve trygg ferdsel i området.*
- *Ha med «her er du»-punkter på kartplakater.*
- *Kommunen med spørsmål om hva en bør uttale seg til i saken. Det kan f.eks. være:*

- generelt om innhold, kunnskapsgrunnlag og form
- plassering og utforming av infotiltak
- grad av tilrettelegging.»

Vi har mottatt følgende høringsuttalelser:

24.09.05, Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten

«VURDERING

Besøksstrategien er overordna og beskrivelsen av tiltak er lite detaljert, bortsett fra forslagene om skilting. Godkjent besøksstrategi er et krav fra Miljødirektoratet når det søkes om tiltaksmidler for et område. Å få godkjent en besøksstrategi før fristen for søknader om tiltaksmidler for 2025, kan være en årsak til at besøksstrategien ikke er mer detaljert på tiltak utenom skilting.

Besøksstrategien framstår i stor grad som en tiltaksplan, der spørsmål rundt organisert ferdsel, stier og løyper mm. ikke er diskutert. Disse diskusjonene er sannsynligvis tenkt utsatt til forvaltningsplanrevisjonen. For å få en helhetlig tilnærming til besøksforvaltningen må praktiseringen av verneforskriftene og tiltak ses i sammenheng. Når forvaltningsrevisjonsarbeidet starter opp igjen er det derfor viktig at det tas en gjennomgang av stier og løyper, for å se om det er traséer som er uheldige for villreinen. Ut fra Hemmeldalens funksjon som trekkområde og kalvings- og oppvekstområde, bør det ikke avsettes flere traséer for sykling eller nye traséer for organisert ridning.

Både verneforskrift og forvaltningsplan viser at det ikke er ønskelig å øke ferdselen inn i området. Informasjonsarbeidet blir da en balansegang mellom å gi tilstrekkelig informasjon om verneverdier og ferdselsregler til de som allerede bruker området, og samtidig unngå at informasjonen får en markedsføringseffekt slik at nye brukere tiltrekkes. Å satse på informasjonsplakater ved innfallsportene balanserer disse hensynene, særlig når informasjon ved Birkebeinervegen fjernes.

I oversendelsesbrevet fra nasjonalparkstyret vises det til uttale fra Miljødirektoratet:

«Viser til bildene av en del informasjonspunkt, samt tiltaksplanen, og ber nasjonalparkstyret i den videre prosjekteringen av nøyaktig plassering av nye informasjonstavler vurdere å flytte noen av informasjonspunktene nærmere infrastruktur».

Teoretisk sett kunne dette vært ønskelig, men skal en nå de besøkende må skiltene settes opp ved de eksisterende innfallsportene, der de besøkende er.

Presentasjoner og foredrag på lokale tilstelninger er et tilsvarende tiltak der en når lokale brukere med informasjon. Årsmøter i hyttevelforeningene rundt området er en særlig aktuell formidlingsarena. Norsk Villreinsenter Nord tilbyr slike presentasjoner for de nye kommunestyrene, og de er nå også oppfordret til å vurdere tilsvarende opplegg for hyttevelforeningene.

Ut fra en potensiell markedsføringseffekt bør informasjon på digitale flater begrenses, og fokusere på turmuligheter i områdene rundt naturreservatet. Både i forhold til markedsføringseffekt og tid og midler som kreves for å utarbeide en brosjyre, bør det vurderes om andre tiltak, som lokale foredrag, bør prioriteres.

Oppsyn i området og å følge utviklingen i bruk vil være viktig av villreinhensyn. Kalvingstida på våren er særlig viktig. Villreinnemnda har de siste årene mottatt flere bekymringsmeldinger om uheldig ferdsel på denne tida, bl.a. skutertrafikk og løse hunder. I år med gode forhold for vårskiløping bør oppsynsinnsetningen intensiveres.

Framveksten av sosiale medier og brukerstyrte nettportaler har gjort det vanskeligere å styre informasjonen om området, men også en ny mulighet for oppsyn. En rekke friluftsportaler har allerede informasjon om fritidsbruken av Hemmeldalen:

- De beste lange stiene i Hemmeldalen naturreservat | AllTrails

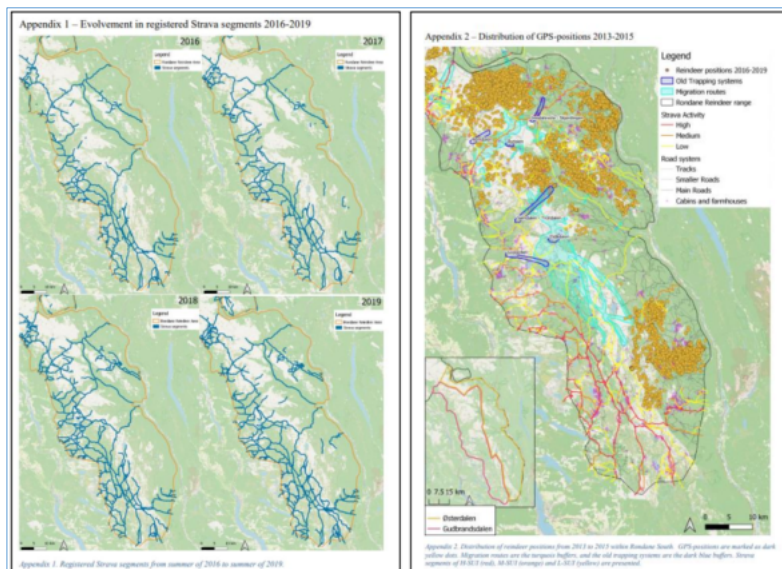
- UT.no | Utforsker | Hemmeldalen naturreservat
- Wikiloc | Trails of the World
- Geocaching.com

Det som ligger ute på disse nettportalene er ikke gjennomgått for å se om de er i strid med dagens forvaltningsplan, men er tatt med som eksempler på behovet for en «digital overvåking» av området.

En masteroppgave ved Høgskolen i Innlandet fra 2022 testet om data fra portalen Strava kan brukes som et verktøy for å overvåke ferdsel i Rondane villreinområde, og for å teste forstyrrelseseffekter på villreinens områdebruk om sommeren.

Det konkluderes her med at «Funnene viser lovende resultater for videre bruk av Strava for framtidig overvåking av menneskelig aktivitet og for undersøkelser av unnavikelseeffekter».

Det er utarbeidet kart (figur 11) som både viser utviklingen av stisegmenter som registreres (kan avdekke bruk av nye stier) og stibelastning kontra villreinens arealbruk. Strava-data har utvilsomt skjjevheter i forhold til hvem som registrerer turene sine. Siden tradisjonelle brukerundersøkelser er kostbare, er det grunn til å vurdere om analyser av Strava-data kan brukes for å følge utviklingen i et område.

Figur .. Kart fra masteroppgaven som viser utviklingen av stier og mengde ferdsel
VEDTAK

Villreinnemndas innspill gjelder kun villreinhensyn. Andre hensyn er ikke vurdert.

Hemmeldalen har en nøkkelfunksjon i Rondane Sør som trekkområde og kalvings- og oppvekstområde. Villreinnemnda legger til grunn for sin høringsuttale at sti- og løypenettet gjennomgås ved revisjon av forvaltningsplanen. Det bør da tas en vurdering av hvilke strekninger som skal videreføres opp mot ny villreinkunnskap og nasjonale mål og retningslinjer for arealforvaltning av villreinfjell. Det bør ikke avsettes flere traséer for sykling eller nye traséer for organisert ridning.

Informasjonsarbeidet for Hemmeldalen blir en balansegang mellom å gi tilstrekkelig informasjon om verneverdier og ferdselsregler til de som allerede bruker området, og samtidig unngå at informasjonen får en markedsføringseffekt slik at nye brukere tiltrekkes. Informasjonsplakater ved de viktigste innfallsporene og foredrag/presentasjoner på lokale arenaer som møter i hyttevelforeninger fyller disse kriteriene. Nemnda støtter forslaget i besøksstrategien om å ikke videreføre informasjonen ved Birkebeinervegen, og å plassere

tavlene ved de hovedinnfallsporter som brukes i dag. Digital informasjon bør begrenses, og i en prioriteringsdiskusjon bør nytten av brosjyrer vurderes.

Oppsyn i felt er særlig viktig i kalvingsperioden. I de år der det er gode forhold for vårskiløping, bør det vurderes å intensivere både informasjonstiltak og oppsyn.

For å følge utviklingen i bruk av området bør «digital oppsynsvirksomhet» vurderes som en mulighet, jfr. vurderingene foran.»

Kommentar:

Uttalelsen tas til orientering.

240925 Statsforvalteren i Innlandet

«Vi viser til oversendelse fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 19.06.24.

Statsforvalteren har vurdert besøksstrategien mot ulike hensyn. Statsforvalteren mener at den uttalelse som er avgitt fra Villreinnemnda for Rondane og Sølknkletten er fyllestgjørende for de saksområdene Statsforvalteren skal ivareta.

Statsforvalteren støtter nemndas vedtak og de vurderingene som ligger til grunn for vedtaket.»

Kommentar:

Uttalelsen tas til orientering.

24.09.26, Helge Krog

«Jeg viser til forslaget til besøksstrategi for Hemmeldalen naturreservat som ble sendt ut 19. juni 2024. Her er noen innspill: Jeg synes det er misvisende å beskrive dokumentet som er sendt ut som en besøksstrategi. Det er vel mer å betrakte som en plan for å endre innhold og plassering av info-tavler. Initiativet er vel og bra, men jeg savner forslag om en mer offensiv infokampanje via SMS/mail som linker til sosiale medier og sendes til hytteeiere og brukere i og rundt naturreservatet. Her ligger det, etter mitt skjønn, muligheter som bør brukes i langt større grad enn det gjøres i dag. I tillegg bør det vurderes å bruke info-guider (studenter fra utmarkslinjen på Evenstad?) i enkelte store utfartshelger i mars/april – i den mest kritiske perioden for villrein. I vår urbaniserte verden er det viktig å informere aktivt og grundig om naturverdiene i reservatet.»

Kommentar:

Helge Krog peker på viktige forhold og dilemmaer. Gitt dagens ferdselsmønster har vi kommet til at en ikke bør legge opp til tyngre informasjonstiltak som vil bidra til å markedsføre området. Nasjonalparkforvalteren er enig i at det bør settes inn tiltak hvis ferdselen får et omfang som gir problemer i den mest kritiske perioden for villrein. Dette kan tas inn i besøksstrategien som et eget punkt.

24.10.01, Carl Mathias Smittil

«Innspill til høring besøksstrategi Hemmeldalen NR

Ønsker at det åpnes for sykling på snødekt mark. Eksisterende bestemmelser forbyr sykling med bakgrunn i at det gir skader på terreng. Sykling med f. Eks fatbike på snødekt mark gir ingen skader i terrenget, og kan derfor tillates. Typisk er scooterspor fine å sykle i, uten at man kommer i konflikt med skigåere.»

Kommentar:

Traseer for sykling og annen ferdsel er tema som blir behandlet i forvaltningsplanen for Hemmeldalen naturreservat. Det må eventuelt vurderes i samband med rullering av denne.

24.10.01 Hamar kommune

«Vi viser til forslag for besøksstrategi for Hemmeldalen naturreservat.

Hamar kommune takker for god involvering underveis i prosessen med utarbeidelse av besøksstrategi for Hemmeldalen. Vi mener at besøksstrategien har et solid kunnskapsgrunnlag og belyser problemstillingene rundt bruk av området på en god måte. Samtidig kunne vi ønsket oss en enda tydeligere og konkret tiltaksplan på tiltak som skal gjennomføres. Det hadde også vært nyttig å se utkast til de plakatene som skal utformes.

Vi stiller oss bak forslaget til plassering av tavler og ser positivt på forslaget om en tavle på Bringbu. Dette må selvsagt avklares med Vang almenning som grunneier. På denne tavlen ønsker vi oss primært info om villrein. Det er spesielt viktig for brukere av området å vite om verdiene som finnes og hvilke hensyn som må tas i områder med villrein. Informasjon om når villreinen er på sitt mest sårbare, båndtvang osv bør være med.

Vi tror også det kan være nyttig med et miniskilt der Rondanestien kommer inn i Hemmeldalen naturreservat. Dette for å gjøre folk oppmerksomme på at de går inn i reservatet og hvilke hensyn som må tas.

Vi ser fram til videre samarbeid og til å få tilsendt den ferdige besøksstrategien!»

Kommentar:

Nasjonalparkforvalteren slutter seg forslag til tiltak fra Hamar kommune.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

I brev av 6. juni 2013 fra Miljøverndepartementet ble forvaltningsmyndigheten for Hemmeldalen naturreservat også delegert til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Verneformål – forskrift

§ 2 Formål

Formålet med fredningen er å ta vare på:

- et stort og tilnærmet urørt naturområde og dets landskapsformer,
- biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser,
- sentrale leveområder for villrein,
- våtmarksområder med et rikt fugleliv,
- et myrlandskap med stor variasjon i myrtyper.

Vedtekter for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre (pkt. 6.5) gir at nasjonalparkstyret har et ansvar for å utarbeide en besøksstrategi:

Forvaltningsplanen skal konkretisere hvordan formålet med vernet skal nås, og skal inneholde en flerårig tiltaksplan og en besøksstrategi. Før forvaltningsplanen (og besøksstrategien) sendes på høring skal endelig utkast sendes Miljødirektoratet for faglig gjennomgang. Forvaltningsplanen (og besøksstrategien) skal godkjennes av Miljødirektoratet.»

Vurdering

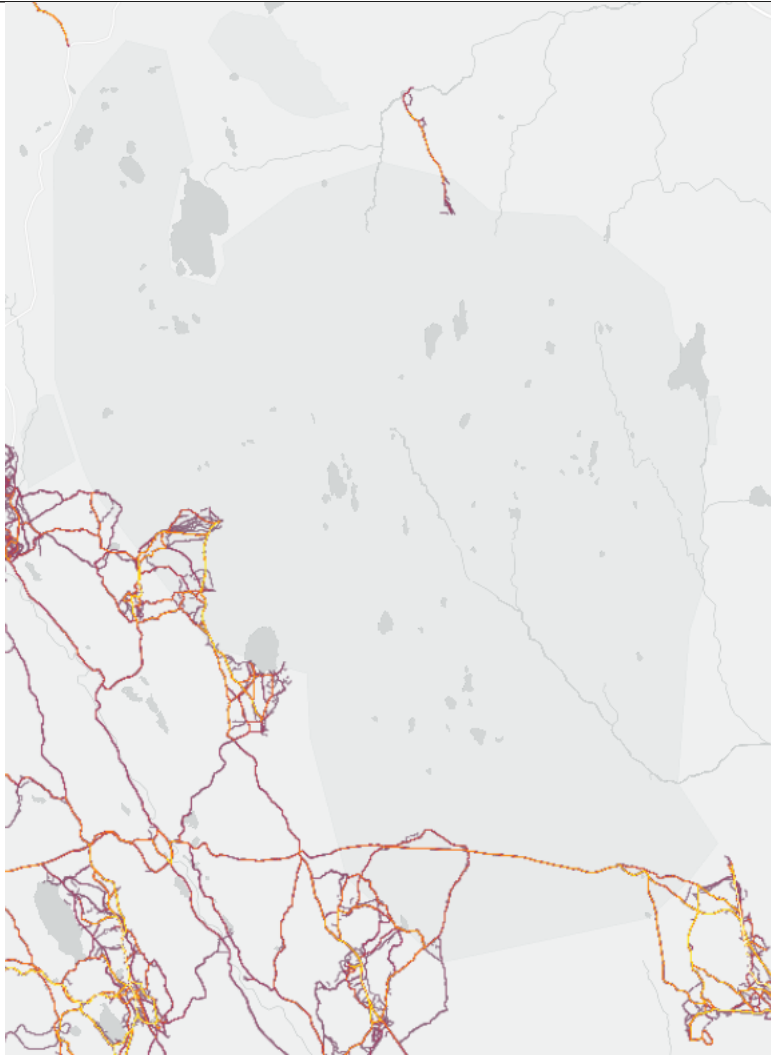
Saken har vært på offentlig høring, og sendt til berørte parter. Etter nasjonalparkforvalterens vurdering har det ikke kommet uttalelser som er til hinder for godkjenning av Besøksstrategi for Hemmeldalen naturreservat.

Kunnskapsgrunnlaget er oppdatert, da vi har tatt inn et nytt kapittel 2.3.3 om treningsappen STRAVA:

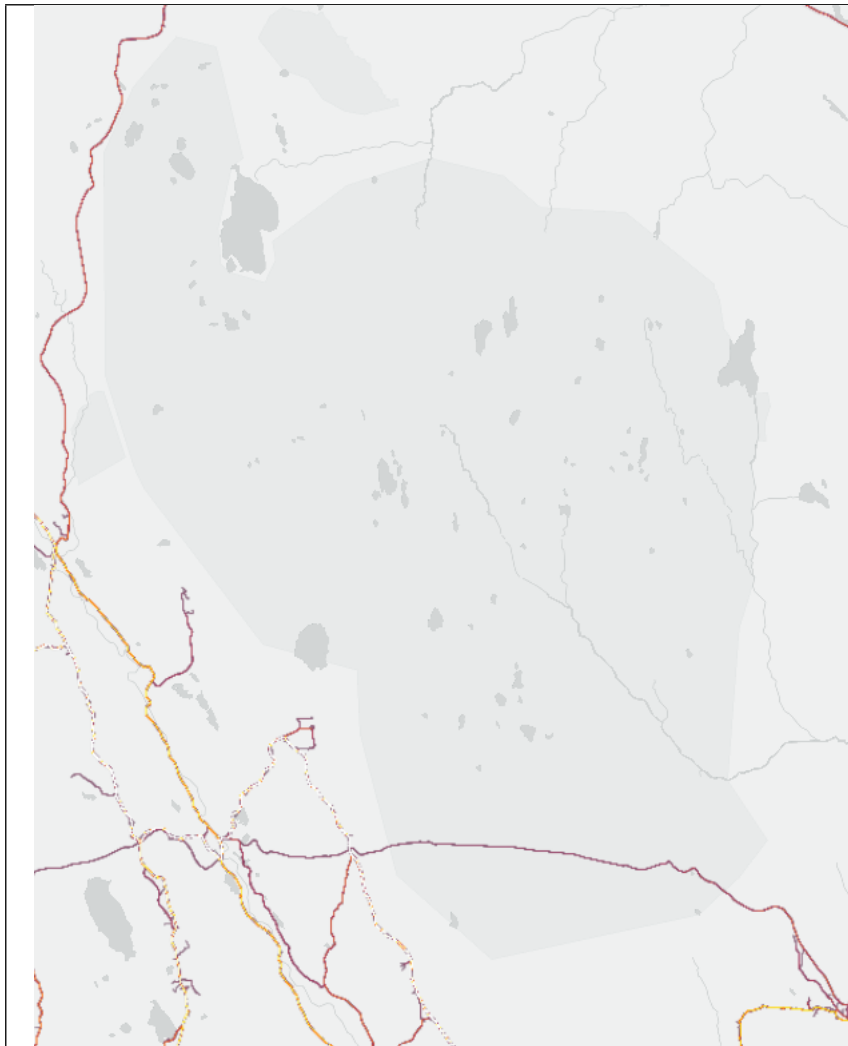
STRAVA er en treningsapp som gir brukerne mulighet til å logge gps-spor, som siden kan sammenstilles til kart (heathmaps) som gir et bilde på den totale loggførte ferdselen i et området. Nedenfor viser vi slike kart for ski/vinter, foturer og sykkel. Kartene viser at bruken av Hemmeldalen naturreservat i hovedsak er begrenset og i tråd med retningslinjene i forvaltningsplanen. Fra forskningen er det kjent at mellom 5 og 10 % av all ferdsel logges på STRAVA.

All vinteraktivitet (strava.com) – Hemmeldalen NR vises som grå skygge

Alle fotturer (strava.com) - Hemmeldalen NR vises som grå skygge

All sykling (strava.com) - Hemmeldalen NR vises som grå skygge

I høringsperioden har nasjonalparkforvalteren vært i kontakt med grunneiere i området med forespørsmål om tillatelser til å sette opp informasjonstavler. Det blir videre vist til mottatte uttalelser, og nasjonalparkforvalteren vil etter dette forslå endret pkt 2 i tiltaksplanen (s. 43) slik:

2. Prioriterte innfallsporter er:

Hovedplakat om verneområdet:

- Stor-Elvdal: Myklebysetra hyttegrend
- Åmot: Skramstadsetra (ved Tjennmyrhaugen, og ved enden av Fjellveien) ved enden av Hovdlivegen (nær Bjønnbergsbua)
- Ringsaker: Øyungen hytteområde.

Temaplakater:

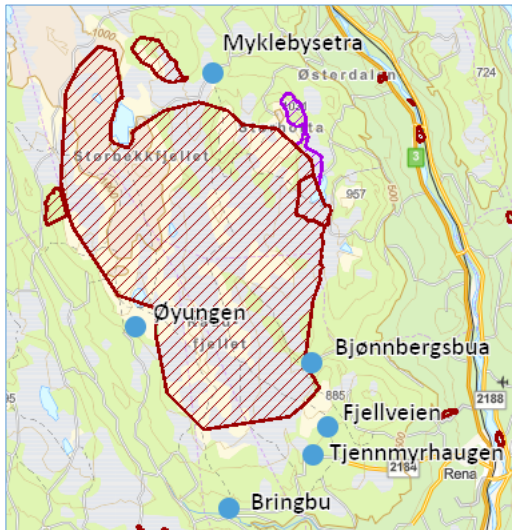
- Åmot: Hovdedalen.
- Hamar: Bringbusætra (Rondanestien)

Kan vurdere flere plasser.

Lokaliteter som ikke videreføres:

- Stor-Elvdal: Birkebeinervegen, Horta, Storhovden.

Kart med forslag til infopunkter:

Videre foreslår nasjonalparkforvalteren et nytt pkt. 7

7. Målrettede informasjonstiltak

Om det registreres vesentlige endringer i ferdsel og bruk som kan påvirke verneverdiene i naturreservatet og særlig villreinens arealbruk, kan det settes i verk mer målrettede informasjonstak for å motvirke en uheldig utvikling.

Etter høring legges det her fram et forslag til besøksstrategi etter Miljødirektoratets mal, der det er gjort rede for:

- formål
- rammeverk
- kunnskapsgrunnlag

for Hemmeldalen naturreservat.

Videre er det foreslått mål, strategier, kommunikasjonsplan og tiltak for besøksforvaltning i naturreservatet.

Nasjonalparkforvalteren vil tilrå at forslaget til besøksstrategi blir sendt til Miljødirektoratet for endelig godkjenning.